

Canon van
Zuidoost

Landjepik in Weesperkarspel

Door Patrick Meershoek

Het was een klein en select gezelschap dat zich op 13 december 1966 verzamelde in de uitgestrekte zandvlakte in de Bijlmermeerpolder – voorheen gemeente Weesperkarspel - om met dertienhonderd klappen de eerste paal te slaan voor de toekomstige Bijlmermeer. Het was koud, de wind was guur, maar de stemming was opperbest. "Ik heb in mijn leven veel eerste palen geslagen," sprak de Amsterdamse burgemeester Gijs van Hall van onder zijn bouwhelm tot de tientallen genodigden uit de woningbouwwereld. "Maar nog nooit heb ik groter voldoening gevoeld dan deze keer."

Het slaan van de eerste paal was niets minder dan een persoonlijke triomf voor Van Hall. In de jaren daarvoor had de burgemeester namens de hoofdstad een verbeterde strijd uitgevochten met het kabinet over de vraag onder welk bestuur de veertienduizend te bouwen huizen en hun bewoners zouden komen te vallen. Voor Amsterdam stond van meet af aan vast dat de Bijlmermeer tot het Amsterdams grondgebied zou moeten behoren, maar verantwoordelijk minister Edzo Toxopeus van Binnenlandse Zaken gaf de voorkeur aan een zelfstandige gemeente Bijlmermeer. Het was een botsing tussen twee visies op de uitbreiding van Amsterdam. De hoofdstad snakte naar grootschalige nieuwbouw om het woningtekort van twintigduizend woningen het hoofd te kunnen bieden en de verloederde delen van de binnenstad te kunnen aanpakken. Het kabinet stond op het standpunt dat het beter was om de steden niet verder te laten groeien en in plaats daarvan sterke randgemeenten tot ontwikkeling te brengen, randgemeenten met een kleine afstand tussen burgers en bestuur.

25.000 krotten

Dit fundamentele verschil van

inzicht zette begin jaren zestig de verhoudingen op scherp tussen Amsterdam en Den Haag. In 1962 gebruikte Van Hall zijn nieuwjaarsrede in de gemeenteraad om zijn tegenspeler Toxopeus eens flink de oren te wassen in een voor die tijd ongekend felle aanval. "Het plan dat de minister heeft ingediend tast de toekomstige levensvoorwaarden van honderdduizend Amsterdammers in de kiem aan," wees de burgemeester op de noodzaak van de stadsuitbreiding voor de 25.000 gezinnen die in de binnenstad in krotten woonden. "De minister en zijn ambtenaren hebben hiervoor blijkbaar geen belangstelling kunnen opbrengen."

Toxopeus op zijn beurt leek niet erg onder de indruk van de kritiek. De minister hield vast aan zijn voornemen om de Bijlmermeer samen te voegen met Ouder-Amstel en Diemen – op dat moment onderdeel van de op te heffen gemeente Weesperkarspel – en de nieuwe gemeente Bijlmermeer ook verantwoordelijk te maken voor de nieuwbouw. Dat leidde in de zomer van 1962 tot alweer een bestuurlijke primeur: op alle 320.000 adressen in Amsterdam werd een brief afgeleverd

waarin de burgemeester liet weten dat het stadsbestuur tot de laatste snik zou vechten voor het verkrijgen van de Bijlmermeer "ten behoeve van de in het nauw gedreven Amsterdamse gezinnen".

Expansiedrift wekt irritatie

De komst van de Bijlmermeer, zo moest de campagne duidelijk maken, was een kwestie die de hele Amsterdamse bevolking aanging. Het Gemeentelijk Bureau Voorlichting verspreidde een persbericht waarin de opponent in Den Haag te verstaan werd gegeven dat een meerderheid van de Amsterdammers bereid was naar het Binnenhof af te reizen om de belangen van de hoofdstad gewapenderhand te verdedigen. Het rumoerige jaar 1962 kreeg een passend slot met de toespraak van Sint Nicolaas op de Dam, die burgemeester Van Hall toewenste dat het niet lang meer zou duren voor

deze kon zeggen: "Leg de bijl maar neer, we hebben de Bijlmermeer." In de buurgemeenten wekte de Amsterdamse expansiedrift de nodige irritatie. Tijdens een vergadering van de gemeenteraad van Ouder-Amstel werd Gijs van Hall door zijn collega J. Visser vergeleken met de Indonesische heerser Soekarno. Dat was niet bedoeld als compliment: Soekarno was net met een troepenmacht Nieuw-Guinea binnengevallen, op dat moment nog Nederlands grondgebied. In wezen was de Amsterdamse aanval op de Bijlmermeerpolder van hetzelfde laken een pak, aldus Visser. De notulen van de vergadering vermelden dat PvdA-wethouder Verkruijsen zijn partijgenoot Van Hall te hulp schiet met een oproep aan de raad de internationale politiek verder buiten beschouwing te laten.

Gemeente Bijlmermeer

Bij zijn politieke strijd voor de komst van de Bijlmermeer kon Van Hall rekenen op de steun van zijn partij, de PvdA. In Haarlem zorgde statenlid Roel de Wit, tevens gemeenteraadslid in Amsterdam, ervoor dat Noord-Holland zich

soepeltjes achter de plannen van de hoofdstad schaarde. In de Tweede Kamer verrichtte de ervaren parlementariër en oud-verzetsman Johan Scheps een politiek wonder door een meerderheid te verwerven voor zijn verzet tegen het voorstel van Toxopeus voor een zelfstandige gemeente Bijlmermeer. Onder de medestanders van Scheps liefst vijftintig leden van de regeringsfracties, met, niet verwonderlijk, nogal wat Amsterdammers in de gelederen. In 1965 kwam Toxopeus terug naar het parlement met een nieuw voorstel om de Bijlmermeerpolder voor een periode van twaalf jaar toe te wijzen aan Amsterdam. De stad zou in die periode met al zijn expertise en slagkracht de gewenste veertienduizend woningen kunnen bouwen. Maar er school ook een addertje onder het gras: na twaalf jaar zou Amsterdam de nieuwbouwwijk met al zijn bewoners moeten afstaan, hetzij aan Diemen, hetzij aan een nieuwe gemeente Bijlmermeer. Het wetsontwerp werd op 21 december 1965 zonder hoofdelijke stemming door de Tweede Kamer aangenomen. Op 1 augustus 1966 werd de Bijlmermeer Amsterdams grondgebied, en hield Weesperkarspel op te bestaan. Voor het slaan van de eerste paal ontving de net opgedoekte gemeenteraad van Weesperkarspel geen uitnodiging.

Volgende venster:

Stadsdeelraad van start

Roept dit verhaal herinneringen bij u op aan andere bijzondere gebeurtenissen in Zuidoost? Kent u iemand die hierover een verhaal heeft? Schrijf het op en mail het naar communicatie@zuidoost.amsterdam.nl of naar stadsdeel Zuidoost, afdeling Communicatie / canon, postbus 12491, 1100 AL Amsterdam. De verhalen worden gebruikt voor de geschiedschrijving van Zuidoost.

Burgemeester van Hall sloeg veel eerste palen, maar "nog nooit heb ik groter voldoening gevoeld dan deze keer."